

# ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ГОСПОДАРСТВІ РЕГІОНІВ СХІДНОЇ ЄВРОПИ

Наукові доповіді Міжнародної  
науково-практичної конференції  
(м. Ірпінь, 10-12 вересня 1997 р.)

В. Білоус

|                                                                                                                                         |    |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| ЗЛОЧИННІСТЬ У СФЕРІ ЗАСТОСУВАННЯ ПОДАТКОВОГО<br>ЗАКОНОДАВСТВА В ПЕРІОД ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У<br>СТРУКТУРІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ..... | 55 |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|

В. Шамрай

|                                                     |    |
|-----------------------------------------------------|----|
| ВЛИЯНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКИХ РЕФОРМ НА БОРЬБУ С КОРРУПЦИЕЙ | 57 |
|-----------------------------------------------------|----|

М. Пістун, Н. Провотар

|                                                                                                   |    |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| ФУНКЦІОНАЛЬНО-ТЕРИТОРІАЛЬНА СТРУКТУРА АПК УКРАЇНИ:<br>СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОГНОЗ ДО 2010 РОКУ ..... | 58 |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------|----|

Н.В.Багров

|                                                                                |    |
|--------------------------------------------------------------------------------|----|
| КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ПОДХОДЫ К ТРАНСФОРМАЦИИ<br>ХОЗЯЙСТВЕННОГО КОМПЛЕКСА КРЫМА ..... | 59 |
|--------------------------------------------------------------------------------|----|

Л.Тарангул, І.Горленко

|                                                  |    |
|--------------------------------------------------|----|
| ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ ..... | 60 |
|--------------------------------------------------|----|

Г. Анісімова, Є. Максимова

|                                                                                         |    |
|-----------------------------------------------------------------------------------------|----|
| ВИРОБНИЧО-ФУНКЦІОНАЛЬНА ТА ТЕРИТОРІАЛЬНА<br>РЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ ..... | 63 |
|-----------------------------------------------------------------------------------------|----|

П. Борщевский, Л. Дейнеко

|                                                                                                                         |    |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ<br>ТРАНСФОРМАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ В ПРОДОВОЛЬСТВЕННОМ<br>СЕКТОРЕ УКРАИНЫ ..... | 64 |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|

Г. Балабанов

|                                                    |    |
|----------------------------------------------------|----|
| РЕФОРМИРОВАНИЕ АГРОПРОМЫШЛЕННОГО КОМПЛЕКСА УКРАИНЫ | 66 |
|----------------------------------------------------|----|

Я. Жупанський, П. Сухий

|                                                                                 |    |
|---------------------------------------------------------------------------------|----|
| ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ І ФЕРМЕРСТВО В СІЛЬСЬКОМУ<br>ГОСПОДАРСТВІ УКРАЇНИ ..... | 68 |
|---------------------------------------------------------------------------------|----|

С. Цимбалюк

|                                                                                                                            |    |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| НЕОБХІДНІСТЬ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ<br>ПРИРОДООХОРОННОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ ХІМІЧНОЇ<br>ПРОМИСЛОВОСТІ ..... | 70 |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|

В. Нагірна

|                                                                                                                                                                          |    |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| ПЕРЕОРІЄНТАЦІЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ НА КОРІСТЬ<br>КОРМОВИРОБНИЦТВА - ВАЖЛИВИЙ НАПРЯМ ПІДВИЩЕННЯ<br>ЕФЕКТИВНОСТІ АПК ТА РАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ .. | 73 |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|

О. Кулик

|                                                                                                                                                                                                                                     |    |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| ПОЛІТИКА РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В<br>ЗАГАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКОМУ КОНТЕКСТІ З УДОСКОНАЛЕННЯ<br>ВЗАЄМОДІЇ МІСЦЕВИХ ДЕРЖАВНИХ АДМІНІСТРАЦІЙ ТА ОРГАНІВ<br>МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З ЦЕНТРАЛЬНИМИ ОРГАНАМИ<br>ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ ..... | 75 |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|

М. Григорович

|                                                                              |    |
|------------------------------------------------------------------------------|----|
| ОСНОВНІ НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ СТРУКТУРИ ТРАНСПОРТНОЇ<br>СИСТЕМИ УКРАЇНИ ..... | 79 |
|------------------------------------------------------------------------------|----|

С. Ішук

|                                                                              |    |
|------------------------------------------------------------------------------|----|
| ТРАНСФОРМАЦІЯ СТРУКТУРИ МІЖГАЛУЗЕВИХ ПРОМИСЛОВИХ<br>КОМПЛЕКСІВ УКРАЇНИ ..... | 81 |
|------------------------------------------------------------------------------|----|

Т. Яснюк

|                                                                                                                 |    |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| ОСОБЛИВОСТІ ТА НАПРЯМИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРОМИСЛОВОГО<br>ВИРОБНИЦТВА В ІНДУСТРІАЛЬНО РОЗВИНЕНИХ РЕГІОНАХ УКРАЇНИ .. | 83 |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|

Н. Півень

|                                                                                                |    |
|------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| НАПРЯМИ І ФОРМИ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У<br>ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ В ПЕРЕХІДНИЙ ПЕРІОД ..... | 85 |
|------------------------------------------------------------------------------------------------|----|

В. Захарченко

|                                                       |    |
|-------------------------------------------------------|----|
| ОСОБЛИВОСТІ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ ПРОМИСЛОВИХ ВУЗЛІВ ..... | 87 |
|-------------------------------------------------------|----|

## НЕОБХІДНІСТЬ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ПРИРОДООХОРОННОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ ХІМІЧНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Існуючі до останнього часу в Україні економічні відносини мало сприяли екологічно доцільній інтенсифікації виробництва. Численні факти свідчать, що цінновий та фінансово-кредитний механізми, система планування, а також переважні форми організації виробництва не стимулювали раціонального ставлення до природних ресурсів.

У ринковій економіці науково-технічний прогрес є вирішальним фактором забезпечення високих темпів розвитку промисловості. У цих умовах існує тенденція прискореного вилучення природних ресурсів і збільшення викидів шкідливих відходів виробництва у навколишнє середовище. Наприклад, випуск промислової продукції в 1995 році всіма суб'єктами господарювання Київської області порівняно з 1994 роком скоротився на 7,9% (по Україні – на 11,5%), обсяги виробництва зменшили майже 70% промислових підприємств. Найбільше скорочення випуску продукції на підприємствах легкої промисловості (на 44,3%), хімічної і нафтохімічної промисловості (на 41,3%) машинобудування (на 32,6%), деревообробної та целюлозно-паперової промисловості (на 14,9%). Проте суттєвого зменшення викидів шкідливих речовин не спостерігається. Загрозливих розмірів набуло забруднення повітряного басейну, водних і земельних ресурсів. Протягом 1996 року в Україні в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення викинуто 4,8 млн. тонн шкідливих речовин, що на 0,9 млн. тонн, або на 16% менше, ніж у 1995 році. Зменшення викидів у 1996 році, порівняно з 1995 роком відбулося по всіх галузях та областях країни, крім Запорізької та м. Києва. У м. Києві обсяги викидів зросли на 15%. Найвищий рівень забруднення повітря має кожне п'яте з великих міст України.

У 1995 році в атмосферу Київського регіону надійшло від стаціонарних джерел 122,6 тис. тонн забруднюючих речовин. Найбільшими забруднювачами повітря є підприємства енергетики – 78% від загального обсягу викидів по області, у той час як підприємства агропромислового комплексу і будматеріалів – по 5%, а хімії та нафтохімії – 2,5%.

Порівняно з 1994 роком кількість викидів зменшилась на 7,3 тис. тонн (6%). Через спад виробництва викиди зменшились на 5,4 тис. тонн (68%), а внаслідок виконання природоохоронних заходів – на 2,5 тис. тонн (32%).

До водного басейну України щороку скидається більш як 14 млрд. м<sup>3</sup> стічних вод (або приблизно 300 тис. л з розрахунку на кожного її жителя). У 1995 році разом з ними до водойм потрапило 1822 тис. т сульфатів, 2136 тис.

т хлоридів, 58, 5 тис. т нітратів і 23,5 тис. т азоту, а концентрація в них солей важких металів і фенолів значно перевищує гранично допустимі рівні. Тільки у Київській області скидання забруднюючих стічних вод становить 13,5 млн. м<sup>3</sup>.

Фактично у 1995 році на території України промисловими підприємствами утворено близько 130 млн. т відходів (приблизно 2,5 т у розрахунку на одного жителя), а знешкоджено з них лише 0,4%, використано – близько 15%. Погіршуються фізичні і хімічні властивості ґрунту, збільшується площа деградованих земель. Антропогенний вплив набув небувалих масштабів інтенсивності. Серед видів діяльності людини за інтенсивністю, яка викликає зміни, слід звернути особливу увагу на хімічну та нафтохімічну промисловість. Тому результати досліджень повинні стати базою для перегляду діючих економічних концепцій розвитку техногенно небезпечного виробництва. Якщо на основі екологізації найближчим часом не здійснити структурну модернізацію хімічної та нафтохімічної промисловості, а також промисловості в цілому, не удосконалити механізм управління природоохоронною діяльністю підприємств, то економічні труднощі розвитку України стануть ще більшими.

В умовах ринкових відносин у природокористуванні з переходом до економічних, зокрема мотиваційних методів управління першочергового значення набуває проблема забезпечення необхідної якості навколишнього середовища при обмежених коштах. Одним з найважливіших завдань у цьому напрямі є вдосконалення механізму нормування викидів в атмосферу чи скидів у водний басейн. Встановлено, що має визначати природоохоронну роботу на підприємстві не індивідуальний проект норм ГДВ, а науково обґрунтована та економічно аргументована цільова комплексна програма охорони навколишнього природного середовища у регіоні.

У природоохоронному управлінні хімічних виробництв природоохоронні функції мають знайти своє відображення в дотриманні норм і екологічних правил та законів. При цьому головним є збереження природних ресурсів, зменшення економічних збитків, удосконалення природоохоронних заходів, зацікавленість колективів підприємств в охороні навколишнього природного середовища, здійснення адміністративно-правових, економічних та соціально-психологічних заходів.

Гонитва за прибутком у будь-яких формах завжди приховує в собі серйозні екологічні втрати. Первинне нагромадження капіталу, що відбувається в несприятливих еколого-економічних умовах, і деморалізація потужної, але безнадійно застарілої технічної бази призводять до величезних матеріальних і соціальних витрат – не тільки нинішніх, але й майбутніх, які багаторазово зростають з огляду на синергійний ефект від сукупної дії всіх дестабілізуючих факторів. Так, застарілі основні фонди економічного призначення, очисні споруди, що відслужили свій строк, часто не витримують ритму роботи або виходять з ладу. Це є причиною залпових скидів і екстремально високого забруднення навколишнього середовища. Зокрема, в 1995 році органами Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України зафіксовано 303 випадки залпових аварійних забруднень

природного середовища (в 1.7 раза більше, ніж у 1994 році), екологічну шкоду від яких оцінено в 277,5 млрд. крб., причому більш як 95% становила шкода, завдана водним ресурсам країни.

Основними показниками роботи підприємств хімічних виробництв повинні бути зменшення або знешкодження забруднюючих шкідливих скидів у водойми і викидів у атмосферу, переробка відходів виробництва, вдосконалення наукоємних, екологічно чистих безвідходних і маловідходних технологій, збереження питної води, яка використовується на технологічні потреби.

При розробці технологічної документації необхідно використовувати нові досягнення науки і техніки, раціонально вибирати сировину та матеріали.

Реалізацією та питаннями переробки відходів хімічних виробництв (особливо це стосується полімерних матеріалів) на підприємстві мають займатися працівники служби менеджменту і маркетингу, використовуючи механізми ринку та кошти екологічного банку.

В умовах ринкової економіки, де за всі шкідливі відходи виробництва, викиди й скиди доведеться платити чималі гроші (податки і збори), необхідне якісне контролювання валових викидів в атмосферне повітря та водні басейни.

Отже, розвиток екологічного підприємництва, яке використовує переважно потужності малого і середнього бізнесу, – це ефективний шлях до стабілізації екологічної ситуації, який не потребує додаткових бюджетних асигнувань. При цьому на стабілізацію екологічної обстановки не витрачається дедалі більше енергії та ресурсів з навколишнього середовища, тобто завдяки ресурсозберігаючим, маловідходним технологіям з'являється шанс припинити нескінченне нарощування екологічних витрат нашого суспільства та погіршення еколого-економічної ситуації в державі.

Одним із стратегічних напрямів розвитку екологічного бізнесу є удосконалення управління природоохоронною діяльністю (коли органи, що регулюють цей процес, використовуючи адміністративні та ринкові підйоми, примушують чи зацікавлюють господарюючі суб'єкти переорієнтувати їх діяльність на впровадження природоохоронних технологій і виробництво екологічно чистої продукції).